

VUGD
Rīgas reģiona pārvaldes
9.daļas

VĒSTURES FORMULĀRS

Adrese: Hanzas ielā 5, Rīga

Pasta indekss: LV-1045

Fakss: 67075958, 67075966

Tālr.: 67075965, 67075957

E-pasts: rrp9@vugd.gov.lv

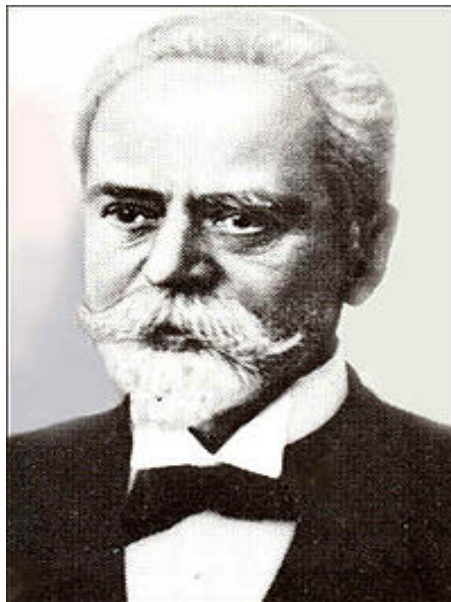
Daļas komandieris pašlaik (no 2009. gada) **Guntars Šaripo**

**I. STRUKTRŪRVIENĪBAS IZVEIDOŠANAS UN
ATTĪSTĪBAS VĒSTURE**

Pirmā pasaules kara priekšvakarā Latvijas rūpniecības attīstības īpatnības 20.gs. sākuma noteica Latvijas ģeogrāfiskais izvietojums, tradicionālie sakari ar Rietumeiropu, vācbaltiešu dominante un iekšķrieviskas perspektīvais tirgus. Paralēli attīstījās pilsētas pašvaldības subsidētie palīgdienesti, arī ugunsdzēsības iestādes. No 1886.gada līdz 1902.gadam arhitekta Reinholda Šmēlinga vadībā uzbūvēja četrus ugunsdzēsēju depo kompleksus (Akmeņu iela Nr.17, Matīsa iela Nr.9, Maskavas ielā 3 un Ludzas ielā Nr.24). Ar četriem depo nepietika un likumsakarīgi bija izvēlēties vietu piektā depo celtniecībai Rīgas ostas tuvumā. Strauji palielinājās ienākošo kuģu skaits un trīs reizes pieauga eksports no Rīgas ostas. Ilgi Rīgas pašvaldība kopā ar Ugunsdzēsēju komandas valdi meklēja vietu depo celtniecībai. Beidzot izvēlējās depo celtniecībai vietu, kur savienojās Strēlnieku, Hanzas un E.Melngaiļa ielas.

No 1907.gada 1.janvāra Rīgas pilsēta ar valdības atļauju pilnīgi pārņēma savā rīcībā policijas militarizētās komandas un t.s. skrejošo (pārvietojamo) brīvprātīgo ugunsdzēsēju kolonnu. Tā paša gada novembrī Rīgas pilsētas Ugunsdzēsēju komandas

valde griezās pie pilsētas arhitekta Reinholda Georga Šmēlinga ar lūgumu izstrādāt projektu ar darba tami depo celtniecībai Hanzas ielā. Projektā bija jāparedz dzīvoklis brandmeistaram, viņa vietniekam, mašīnistam, četriem kučieriem pieciem precētiem ugunsdzēsējiem un astoņiem neprecētiem ugunsdzēsējiem. Zirgu stalli plānoja desmit zirgiem.

Reinholds Georgs Šmēlings (vācu: *Reinhold Georg Schmaeling*, 1840-1917) bija Rīgas pilsētas galvenais arhitekts (1879—1915).

20.gs. pirmās desmitgades nogalē R.Šmēlinga radošais rokraksts ievirzījās savdabīgās sarkani baltās stilistikas gultnē, fasāžu apdarē izspēlējot sarkano ķieģeļu un gaišā apmetuma virsmu kontrastus. Dārgi Rīgas pilsētai izmaksāja depo celtniecība Hanzas ielā 5. Ēkas gludā, gaišā krāsā apmestā ārsienas daļa mijās ar sarkanu ķieģeļu mūri. Rūpīgi izveidotajam ēkas siluetam īpašu nozīmi piešķīra augstais dakstiņu jumts. Ēku vainagoja novērošanas un šļūteņu žāvēšanai paredzētais tornis ar barokāli stilizētu smaili. Depo Hanzas ielā 5 ir ļoti savdabīgs un neatkārtojams arhitektūras mākslas darbs un ir nepārvērtējami nozīmīga un daudzveidīga Rīgas būvmākslas mantojuma daļa. Darbu jaunā ugunsdzēsības nodaļa uzsāka 1911.gada 1.janvārī.

Ugunsdzēsēju depo Hanzas ielā 5 ir Kultūras piemineklis, (*Kultūras pieminekļa Valsts aizsardzība Nr.8150*).

Tajā laikā ugunsdzēsēju rīcībā bija rokas un tvaika sūkņi, mehāniskās kāpnes, tehnikas pārvietošanai līdz pat 1912.gadam izmantoja zirgus. Par būtisku pagriezienu ugunsapkarošanas vēsturē uzskatāms brīdis, kad komandās parādījās pirmās benzīna automašīnas, kurām bija motorsūknis un šļircs.

IV.ugunsdzēsēju nodaļa 1930.-to gadu sākumā.

A.Vasiļevskis (1874-1923)

Par nodaļas pirmo priekšnieku kļuva Aleksandrs Vasiļevskis (1874 – 1923), viņš bija I.ugunsdzēsēju nodaļas brandmeistars. 1911.gadā tika pārcelts darbā uz Hanzas ielas depo. Viņam bija uzticēts daļas nokomplektēšanas un iekārtošanas darbs. Vasiļevskim bija atvēlēts nostrādāt divpadsmit gadus, bet kopumā 25 sava mūža gadus viņš veltījis ugunsdzēsībai, ziedodams visdārgāko – savu dzīvību.

1923.gada 26.novembra vakarā telefoniski, izmantojot signālaparātu Nr.154, tika pieteikts ugunsgrēks "Espe & Co" kokapstrādes uzņēmumā. Uguns strauji izplatījās, apdraudot līdzās esošo divstāvēgo stearīna fabrikas ēku. Ugunsgrēku dzēsa 1.,3. un 4.nodaļas darbinieki, bet palīgos bija atsteigušies arī Rīgas, Pētera, Kundziņsalas un citas Rīgas brīvprātīgo ugunsdzēsēju komandas. Lidojošās dzirksteles jau aizsniedza fabrikas jumtu. Turp devās 4.nodaļas brandmeistars A.Vasiļevskis ar savu palīgu, dzēsēji ar šļūtenēm un lāpām. Dūmi koda ugunsdzēsējiem acīs, un bija ļoti jāuzmanās, jo ēkas jumts sāka strauji apledot. Katrs bija aizņemts ar savu darāmo, tāpēc tūlīt nepamanīja, ka Aleksandrs Vasiļevskis paslīdēja un nokrita. Cietušo nogādāja 1.pilsētas slimnīcā, kur, nenākdams pie samaņas, 1.decembrī mira. Apbedīts Rīgā, Torņakalna kapos.

Rīgas ugunsdzēsības komandas 4. nodaļas ugunsdzēsēj ,tvaika sūknis "Merryweather" pa kreisi, Hanzas ielā 5, 19. gs. pirmā pusē

1910. gadā Rīgas pilsēta iegādājās pirmo ugunsdzēsēju automobili "Merryweather", bet 1912. gadā viena no Rīgas pilsētas brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrībām- Pētera brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība, Krievu-Baltijas vagonu rūpnīcā pasūtīja savu pirmo ugunsdzēsēju automobili, kas ir visvecākais Latvijā ražotais automobilis, saglabājies līdz mūsdienām. Tolai, pilsētas arodnieciskās ugunsdzēsēju nodaļas ugunsgrēku likvidācijā cieši sadarbojās ar brīvprātīgajiem ugunsdzēsējiem.

Līdz 20 – tiem gadiem tagadējās garāžas vietā atradās zirgu ratu novietne, bet zirgu stallis izvietojās tur, kur šodien atrodas Latvijas Ugunsdzēsības muzeja vecās tehnikas zāle. Abas telpas bija savienotas ar durvīm. Līdz Otrā pasaules kara beigām šo ugunsdzēsēju daļu dēvēja par Rīgas pilsētas IV. ugunsdzēsēju komandu. Tad nosaukums tika mainīts. Sākot ar 1947. gadu, ēkā atradās Iekšlietu Tautas komisariāta Ugunsdzēsības pārvaldes Mācību vienība. 1974. gadā Mācību vienība tika pārcelta uz Ķengaraga ielu 3.

No 1974.gada līdz 1977.gadam Hanzas ielas ugunsdzēsēju depo ēka nebija apdzīvota. No 1978.gada ēku arhitektes J.Caunītes vadībā pārbūvēja, un tā ieguva citu plānojumu. No 1978.gada 4.septembra apmeklētājiem durvis vēra Latvijas Ugunsdzēsības muzejs, vēlāk ugunsdzēsēju daļa un sakaru punkts.

(Anna Žīgure, „Latvijas Policijas Vēsture” otrā grāmata, izd. „Fakts” 1998. gads)

Pēc A.Vasiļevska traģiskās bojāejas ilgus gadus un veiksmīgi nodaļu vadīja brandmeistars Eduards Lapovics, mācījies Rīgas Politehniskajā institūtā, ķīmiķis pēc izglītības, beidzis Vācijā ugunsdzēsēju virsnieku skolu. Pakāpeniski Rīgas IV ugunsdzēsēju nodaļa kļuva par vienu no modernākajām nodaļām Latvijā. Šeit bija viss, kas nepieciešams sekmīgam darbam un apmācībai - laba tehnika, šļūteņu mazgātava un žāvēšanas tornis, pretdūmu masku, galdniecības darbnīcas, foto laboratorija un laboratorija ugunsdzēsējiem nepieciešamo ķīmisko vielu izgatavošanai. 1925.gadā Latvijas Ugunsdzēsēju biedrību un organizāciju savienība (LUS) organizē apmācību kursus. IV ugunsdzēsēju nodaļa (Hanzas ielā 5) kļuva par mācību bāzi. E.Lapovics tika uzaicināts kā kursu lektors un vadīja praktiska nodarbības – rīku un šļūteņu apkopē. Vēlāk E.Lapovics Hanzas ielā izveidoja pamatus apmācībai pretdūmu aizsardzībā. Ugunsdzēsības darbinieku kursu nodarbības pretdūmu aizsardzībā vienmēr notika šajā Rīgas pilsētas ugunsdzēsēju depo.

E.Lapovics (1896-1944)

Beidzoties neatkarīgās Latvijas pirmajai desmitgadei, Latviju smagi skāra pasaules ekonomiskā krīze. Pieauga bezdarbnieku skaits. Atrast darbu nācās ļoti grūti. Sociālistiskā Darba Varonis Edgars Kauliņš (1903-1979), bijušā kolhoza „Lāčplēsis” priekšsēdētājs, dzīves stāstā „Kad migla krīt ...”, raksta: ka ar drauga palīdzību izdevies atrast solīdu un drošu darbu, draugs jau strādājis ugunsdzēsēju Hanzas ielas depo, viņš smaidot teicis :

- Edgar, nu tu būsi uz zaļa zara- es runāju ar mūsu brandmajoru, aizliku par tevi labu vārdu, viņš apsolījās tev palīdzēt iekārtoties pie mums darbā. Spoža uniforma, cieta mēnešalga, darbs – tīrā gumijas stiepšana, dzīvosi pie mums cepuri kuldams. Rītu pat aizej pie brandmajora, viņš tev iedos papīru uz psihotehnisko pārbaudi. Tu esi vīrs kā ozols, arī apķērības tev netrūkst, pārbaudījumu izturēsi, mūsu brandmajoru pazīstu – viņš savu vārdu tur.

Tā bija mana laime, ka es nezināju Rīgas ugunsdzēsēju pieņemšanas aizkulises. Es laikam tūliņ bez apdomāšanas noraidītu sava labvēļa priekšlikumu, ja kaut aptuveni nojaustu, ka spožo ugunsdzēsēju ķiveri sev galvā varēšu uzlikt vienīgi tajā gadījumā, ja starp vairākiem simtiem pretendentu psihotehniskajā pārbaudē iegūšu pirmo vietu.

E.Kauliņš ugunsdzēsējos nostrādājis vairāk nekā piecpadsmit gadus.

E.Kauliņš Rīgas I V ugunsdzēsēju nodaļā pārbauda skābekļa elpošanas aparātu „Dregea”.

- Manā personīgajā dzīvē tas bija visrāmākais, var teikt – īsti idilliskas dzīves posms.

Divas reizes mēnesī es kārtīgi saņēmu algu, un tā bija pietiekami liela, lai uzturētu ģimeni un arī māmuļai sagādāju bezrūpīgas vecumdienas.

Kopš ugunsdzēsēji bija pilsētas pašvaldības pārziņā, dežūru laiku pakāpeniski saīsināja. 1926.gadā ievada 24 stundu dežūras ar sekojošām 24 brīvām stundām. 30-to gadu pirmajā pusē pārgāja uz diennakts dežūru ar divām brīvdienām.

Stājoties ugunsdzēsējos, bija jāveic dažādi pārbaudījumi. R.Smilga raksta: „Kad uzrādīju paziņojumu, tad man teica, lai ejot pagalmā, tur jau esot vairāki cilvēki. Tad bija pirmais pārbaudījums, vajadzēja noiet pa mazliet apcirstu baļķi apmēram piecus metrus, baļķis bija vismaz 4,5 m no zemes. Otrs pārbaudījums bija ieiet stipri sadūmotā telpā un izvilkt lupatu lelli, kura atradās otrā telpā. Tad bija jāierodas kaut kur Iekšrīgā uz citu pārbaudi. Tur mūs pārbaudīja dažādos apķērības veidos un veselības stāvokli. Tad bija jāgaida pārbaudes rezultāti. Saņēmis pozitīvu atbildi

ierados darbā. No vec.ugunsdzēsēja F.Ļevjadomska saņēmu brezenta tērpu, ādas ķiveri, platu ugunsdzēsēju jostu ar karabīni un metāla rinķi, pie jostas piekabināja ugunsdzēsēju cirvi un brezenta somā virvi, tā bija ļoti smaga, bet izrādījās ļoti vajadzīga. Vēl izdeva švammīti ar ko biezās dūmos aizsegt muti un degunu.

(R.Smilga. *Atmiņu pieraksti. I. burtnīca*).

E.Kauliņš savās atmiņās raksta:

- *Trauksmes signāls neatskanēja katru dienu, bija dežūras, kad ēdiena gatavošana, snaiduļošana, šaha un dambretes spēle īstenībā bija mūsu galvenā nodarbošanās. Tā dežūrā diennakti pavadījuši, devāmies mājā un divas dienas varējām turpināt atpūsties.*

E.Kauliņa atmiņās darbs ugunsdzēsējos aprakstīts ar vieglu humora pieskaņu, lai gan pēc atmiņās rakstītā redzams, ka jau jaunībā viņš bijis cilvēks ar lielu atbildības sajūtu pret savi un darba pienākumiem. E.Kauliņš vadījis mācību treniņus, piedalījies arī saimnieciskajos darbos – apkārtnes sakopšana, malkas sagāde u.c..

Rīgas pilsētas ugunsdzēsēju komandas reglamentā stingri noteikti mācību treniņi profesionālās meistarības uzlabošanai. Mācības parasti notika katru dienu no desmitiem līdz vienpadsmitiem rītā un divas stundas pēcpusdienā. Mācībās nepievērsa

uzmanību tikai tehniskas dabas jautājumiem, bet arī domāja un izmēģināja dažādas iespējas, kā glābt cilvēkus.

Treniņš – nolaišanās ar virvi no trešā stāva

Rūdolfš Smilga raksta : „Kā mums pienāca ziņojumi par aizdegšanos? Uz ielām atradās metru gari betona stabiņi, augšgalā mazs lodziņš, priekšā stikliņš, aiz stikla poga, tā jāpiespiež, un tajā pat brīdī mūsu dežūristabā iedegās spuldzīte un atskanēja trauksmes zvans. No signālaparāta izslīdēja papīra lenta .Uz lentas adrese, kur gaida mūsu palīdzību”.

1930.gadā Maskavas ielā 1 b ierīkoja modernu signalizācijas centrāli ar četrām apakšcentrālēm nodaļās, kā arī 160 ielas uguns paziņošanas aparātus. IV nodaļā arī tika ierīkota sava centrāle, tā atradusies muzeja garderobes telpā.

30.gadu sākumā pasaule lielāku vērību sāka pievērst civilajai aizsardzībai. Bija pārdzīvots I.Pasaules karš, attīstījās jauna ieroču ražošana, īpaši aviācija, bija skaidrs, ka aviācijas uzlidojumi kara gadījumā būs viens no bīstamākajiem uzbrukuma veidiem. Tie skars ne tikai armiju, bet arī civiliedzīvotājus. 1934.gada rudenī valdība izdeva pirmo likumu par pasīvo gaisa aizsardzību pret uzbrukumiem no gaisa. Sākās ugunsdzēsēju un arī iedzīvotāju apmācība.

IV nodaļa varēja nodrošināt bāzi pretgaisa aizsardzības un LUS virsnieku apmācības kursiem. Šeit bija aprīkoti mācību kabineti un pretdūmu kamera, plašs pagalmi ar visu izmēģinājumiem nepieciešamo.

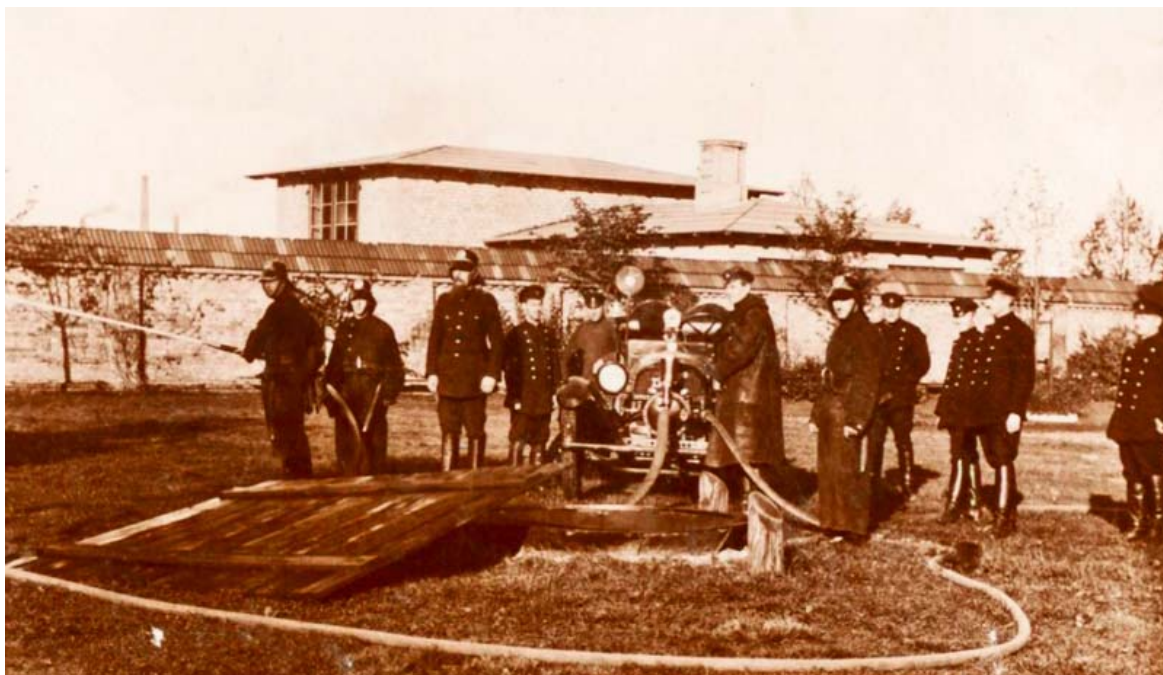
Laikrakstā „Rīts” rakstīts: „Rīgas pilsētas 4.ugunsdzēsēju nodaļā ,kad Rīgā lija īsts Jāņu lietus,13 kungi un 2 dāmas raudāja rūgtas asaras. Tie bija Latvijas aerokluba pasīvās gaisa aizsardzības kursu dalībnieki, kas inž. N. Jannera vadībā iepazinās ar gāzu kameru. Kursanti, apbruņojušies gāzu maskām, gaidīja, kamēr IV ugunsdzēsēju nodaļas kapteinis Ed. Lapovics izšauj kamerā pilnu „kaujas koncentrāta ”asaru gāzes patronu.

Viens pēc otra viņi iegāja kamerā, pa logu kamerā redzamas kāpnes, mākslīgi izbūvēts tunelis un vienā kaktā „mākslīgs ugunsdzēsējs”-manekens, 70 kg. Kursantiem kamerā jānēsā manekens pa kāpnēm, jālien ar to caur tuneli.

Savukārt, pagalmā bija jānodzēš sētsvidū sakurto ugunsgrūdu. Kapteinis Ed.Lapovics paskaidroja, ka ”Mājas draugs” esot labākais līdzeklis, kā apdzēst nelielus ugunsgrēkus. Šo aparātu pagatavo arī Latvijā , un tas maksā tikai 40 Ls.(Rīts:Pirmdiena,15.marts,1937.)

Rīgas ugunsdzēsības komandas 4. nodaļa, Hanzas ielā 5, 1928.gads.

Rīgas ugunsdzēsības komandas 4. nodaļas, Hanzas ielā 5, praktiskās nodarbības 1934.gads.

Autokāpnes pie Rīgas ugunsdzēsības komandas 4. nodaļas, Hanzas ielā 5.

Rīgas ugunsdzēsības komandas 4. nodaļas, Hanzas ielā 5.pagalmā, nodarbības 30-tie gadi.

Rīgas ugunsdzēsības komandas 4. nodaļas, Hanzas ielā 5, pagalmā, nodarbības 30-tie gadi.

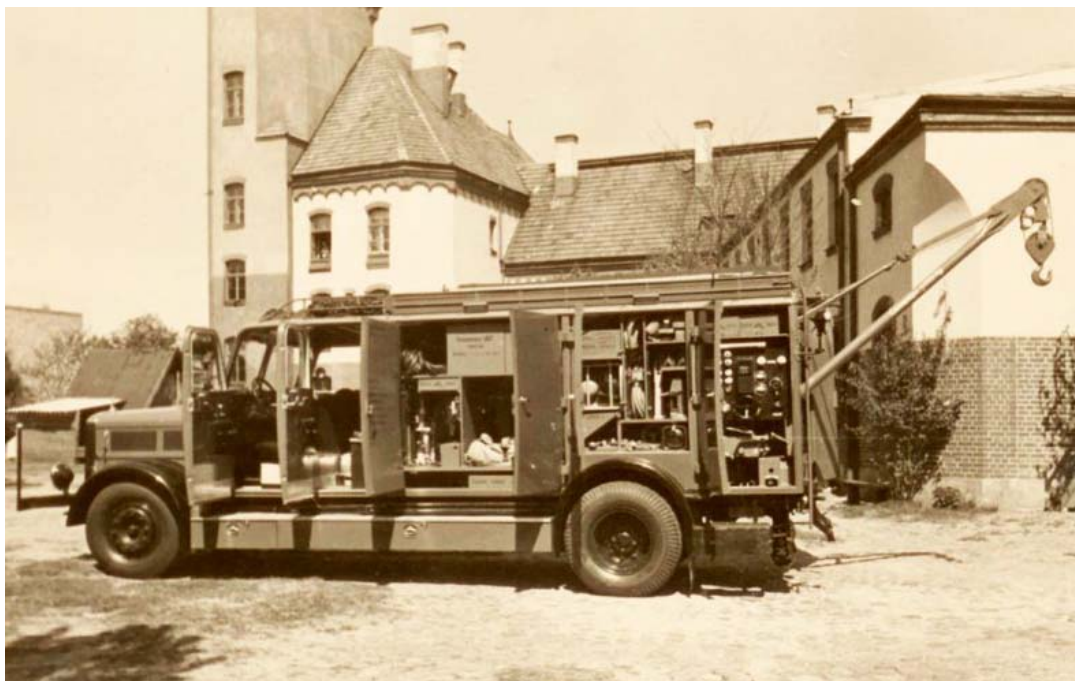
Rīgas ugunsdzēsības komandas 4. nodaļas, Hanzas ielā 5 pie automobiļa „Magirus”, 30. gadu beigas.

*Rīgas ugunsdzēsības komandas 4. nodaļas, Hanzas ielā 5 pagalmā pie automobiļa „Magirus”,
30. gadu beigas.*

Rīgas ugunsdzēsības komandas virsnieku kursu grupa 4. nodaļā, Hanzas ielā 5, 1. rindā piektais no kreisās puses – nodaļas brandmeistars E.Lapovics 1937. gads.

Rīgas ugunsdzēsības komandas 4. nodaļas, Hanzas ielā 5 pagalmā pie tehniskās palīdzības automobiļa „Magirus”, 1939. gads.

Rīgas 4. ugunsdzēsības nodaļa Hanzas ielā 5 demonstrē tehniskā auto iespējas, 1939. gads

1936. gadā Rīgas pilsētas ugunsdzēsēju komanda saņēma jaunas „Magirus” tipa autokāpnes ar autosūkni priekšpusē. Kāpnes bija paredzētas 4.nodaļai, Hanzas iela 5, tomēr lielā garuma (deviņi metri) dēļ tās nevarēja ievietot garāžā un tika atdotas 1.nodaļai, kas savukārt kolēģiem piešķīra savas vecās koka autokāpnes. Hanzenieki tās modernizēja, piemontējot aizmugurē šļūteņu skrituli, uzstādot motorsūkni un putu stobru pagarinātāju. Pats pēdējais pirmskara lepnums bija „Magirus” ugunsdzēsības tehniskās palīdzības automobilis, kuru nodaļa saņēma 1939.gadā. Pilsētas ugunsdzēsējiem sāka pieaugt izsaukumu skaits uz avārijām, tāpēc arī jauna automobiļa iegāde bija tieši laikā. Šis automobilis viens pats aizstāja gāzes un dūmu aizsardzības, apgaismojuma sakaru rīku specializētās mašīnas un autoceltni utt. Automobilī bija autoceltnis, elektroģenerators, motorsūknis, skābekļa elpošanas aparāts un citi

aprikojuma elementi. Feliksa Ņevjadomska, 4.nodaļas vecākā ugunsdzēsēja dēls Vladislavs Ņevjadomskis atceras: *"Vienīgajā mana tēva kara laiku vēstulē, kura man ir rakstīta 1942.gada 9.janvārī, ir šādi vārdi „...zini, kā puīši sapņo strādāt pie savām mašīnām, labie puīši! Tie ir Feliksa Ņevjadomska pēdējie skopie atzinības vārdi Latvijā bijušai ugunsdzēsības tehnikai un ugunsdzēsējiem.” (Vladislavs Ņevjadomskis. "Viens par visiem, visi par vienu!", "Ugunsdzēsējs", 1992.nr.7/8.).*

Hanzenieki, saņemot jaunu tehniku, bija spiesti veikt pārbūves darbus, jo jaunā tehnika izmēros stipri atšķīrās no iepriekšējās, laikrakstā „Jaunākās Ziņas” rakstīts: *„Rīgas pilsētas valde vakar atvēlēja 8000 Ls 4.ugunsdzēsēju nodaļas pārbūvei”, 19.jūnijs, 1937.*

1940.gada 16.jūnijā Latvijas valdība saņēma Padomju Savienības ultimātu, ar prasību ielaist Latvijā neierobežotu Sarkanās armijas kontingentu, bet 17.jūnijā jau Sarkanā armija okupēja Latvijas teritoriju.

1941.gada sākumā Latvijas PSR Iekšlietu Tautas komisariāta (IeTK) Ugunsdzēsības pārvalde izstrādāja ugunsdzēsības reorganizācijas plānu, ar nolūku izveidot profesionālās ugunsdzēsēju komandas Valmierā, Cēsīs, Daugavpilī un Rēzeknē. Latvijā pēc PSRS ugunsdzēsības dienesta modeļa bija jāveido militarizētas ugunsdzēsēju daļas. LPSR IeTK izveidoja Ugunsdzēsības nodaļu. Lai veidotu jaunas profesionālu ugunsdzēsēju komandas, bija nepieciešams īstenot jaunu apmācības programmu, jaunās varas represijas bija skārušas arī ugunsdzēsības dienestā strādājošos, bija nepieciešamība apmācīt jaunus darbiniekus. Jaunās apmācības kursus noorganizēja uz Rīgas 4.ugunsdzēsēju daļas bāzes Hanzas ielā, nosaucot par jaunāko vadošo darbinieku skolu. Jāpiebilst, ka tas bija jaunums, jo iepriekš ugunsdzēsēji izgāja tikai nepilnu nedēļu ilgu mācību procesu. Pastāvēja nepieciešamība pēc profesionāliem kadriem, tādēļ izmaiņas skāra arī mācību apjomu un saturu. Mācību programma bija izstrādāta gadam, tajā bija ietvertas gan speciālās, gan vispārīglītojošās disciplīnas.

Par pasniedzējiem jaunākā vadošā sastāva skolā strādāja Ugunsdzēsības pārvaldes un 4.daļas darbinieki. Kursantiem teorētiskās nodarbības parasti notika telpās Alberta ielā, bet praktiskās nodarbības Hanzas ielā 5, kur laba apmācību bāze jau bija izveidota Latvijas brīvvalsts laikā. Tobrīd 4.ugunsdzēsēju daļas priekšnieks bija Pēteris Eglītis, lasīja lekcijas ugunsdzēsības taktikā un teorijā. 1941.gada sākumā

notika Latvijas PSR Tautas komisariāta padomes sēde par pilsētu ugunsdzēsības štatu apstiprināšanu.

Tāpat kā citas Eiropas valstis arī Latvija 1941.gada 22.jūnijā tika ierauta Otrā pasaules kara virpulī. Kara gados skolas audzēkņi un daļa Latvijas ugunsdzēsēju bija spiesti stobru vietā rokās ņemt ieročus un cīnīties frontē. Rīga gatavojās aizstāvēties. Organizējās strādnieku gvardes bataljoni. Bija cerība, ka ienaidnieks, tāpat kā Pirmajā pasaules karā, atdursies pret Daugavas krastiem. Ugunsdzēsēji bez Pretgaisa aizsardzības štāba rīkojuma nedrīkstēja izbraukt uz ugunsgrēkiem. Tomēr jau piektajā kara dienā arī ugunsdzēsējiem nācās Rīgu atstāt.

27.jūnijā nodaļas atbildīgais dežurants bijis Edgars Kauliņš, pievakarē pienākusi LPSR IeTK pavēle visai komandai pēc pusstundas sēties mašīnās un doties uz Ļeņingradu. E.Kauliņš raksta:

„Kad to centos paziņot priekšniecībai, viņa telefons klusēja. Iespējams, ka tas vairs nedarbojās. Man nekas cits neatlika kā pašam bez kavēšanās organizēt aizbraukšanu.

- Zini, Kauliņ, mēs nekur nebrouksim, neesam zaķapastalas, vāciešiem Rīgu neatdosim,- kāds noskaldīja, un citi viņam piekrītoši māja ar galvu.

- Bet pavēle? – stingri noprasīju.

- Pavēli, kas liek bēgt, mēs nepildīsim.

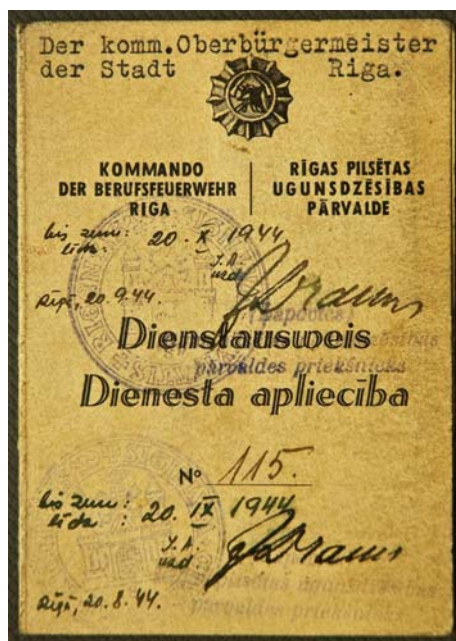
-Bet, ko darīsim? Ar ugunsdzēsēju cirvīšiem metīsimies pretim vācu tankiem un ienaidniekam novēlēsim savas mašīnas.

No IV. nodaļas visas četras mašīnas izbrauca uz ielas. Tiesa, tajās gan nesēdēja visi ugunsdzēsēji, kas dežurēja nodaļā, izrādījās, ka daži mūs pametuši, bet par to neskumāmdodoties tālā un grūtā ceļā, allaž labāk jau tā pamest lieko smagumu (Edgars Kauliņš „Kad migla krīt...,l67.lpp”).

1941.gada 1.jūlijā vācu karaspēks ieņēma Rīgu. Ierindā palikušie ugunsdzēsēji turpināja darbu, pakļaujoties vācu okupācijas varas iestāžu likumiem. (Anna Žīgure, „Latvijas Policijas Vēsture” otrā grāmata, izd. „Fakts” 1998. gads).

Saskaņā ar nacistu mērķiem Latvijā tika radīts atbilstošs okupācijas režīms. Sākumā visa vara koncentrējās vācu karaspēka virspavēlnieka rokās. Armijai virzoties uz austrumiem, to nomainīja vācu civilpārvalde. Rīgas pilsētas lielvecākais (komisāriskais oberbirģermeistars no 1941-1944 gadam bijis baltvācietis Hugo Vitroks, pakļauts Ostlandes lietu nodaļai. Ugunsdzēsība tika pakļauta Iekšējās

pārvaldes ģenerāldirekcijas Kārtības policijas departamentam. Ugunsdzēsības nodaļu vadīja Jānis Karnītis – bijušās Latvijas ugunsdzēsēju savienības lietvedis.

Savukārt, Rīgas pilsētas un novada ugunsdzēsēju priekšnieks bijis Roberts Šleihers, Rīgas BUB komandas virsnieks. Vācu laikā atjaunoja brīvprātīgo ugunsdzēsēju struktūras. Visvairāk ugunsgrēku dzēšanā tika izmantota brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrību cilvēki un tehnika.

Rīgas pilsētas lielvecākais H.Vitroks E.Lapovicu nozīmēja par Rīgas pilsētas Ugunsdzēsības pārvaldes (garnizona) priekšnieku.

IV nodaļas priekšnieks tajā laikā bijis Vāczemnieks.

Kara apstākļos trūka visa veida tehnika, ugunsdzēsības inventārs, bet galvenais cilvēku. Ugunsgrēku dzēšanā iesaistīja brīvprātīgos ugunsdzēsējus, bet to rindās bija palikuši tikai gados vecāki vīri, arī padomju varas represijas nebija gājušas secen. Lai gan atmiņu pierakstos R.Smilga min, ka 1942.gadā saņemtas arī pāris automašīnas.

1944.gada 12. oktobrī bija dota pavēle visām piecām Rīgas ugunsdzēsēju daļām doties uz Kurzemi un tālāk.

Pēc Vācijas kapitulācijas Latvijā atjaunojās padomju vara. Sākotnēji partijas, padomju, iekšlietu un tieslietu struktūrās neļāva strādāt vietējiem iedzīvotājiem, kuri kara laikā bijuši vācu okupētajās teritorijās, izņemot gadījumus, kad viņi bija darbojušies partizānu vienībās vai kādā citā veidā atbalstījuši padomju iestādes.

1945.gadā uz 4.Rīgas pilsētas ugunsdzēsēju komandas bāzes tika izveidota Ugunsdzēsības Jaunāko komandieru skola. No 1945.gada 1.februāra līdz 20.augustam minētajā skolā tika organizētas mācības pirmajai kursantu grupai. Sāka gatavot jaunāko komandējošo sastāvu militarizētajai ugunsdzēsības sistēmai pēc ugunsdzēsības dienesta modeļa, kāds bija PSRS. Jau Maskavā par pirmo skolas priekšnieku tika nozīmēts A.Ļebedjevs, (*Vladislava Žerdiņa atmiņas par darbu ugunsdzēsības dienestā no 1945.gada līdz 1984.gadam. LUM-8372*).

1946.gada septembrī 4.militarizēto pilsētas ugunsdzēsēju komandu reorganizēja par LPSR IeM 4.atsevišķo militarizēto ugunsdzēsības komandu, pie kuras paredzēja arī 50 cilvēku lielas Jaunākās komandieru skolas kursantu grupas sagatavošanu. Četrdesmito gadu 2.pusē jaunāko komandieru skolu sāka oficiāli saukt par Rīgas pils. militarizētās ugunsdzēsības Seržantu skolu, kuras priekšnieks 1940.-to gadu beigās bija leitnants Pjotrs Červjakovs. 1949.gada aprīlī Seržantu skolas struktūra papildinājās ar seržantu Neklātienes apmācību grupu. Grupas sastāvs sākumā nebija liels - tikai 10 ugunsdzēsēji. Gribētāju mācīties Seržantu skolā bija daudz, un Ugunsdzēsības pārvaldes vadība bija spiesta izveidot mandātu komisiju kursantu atlasei. Tika noteikti iestāšanās eksāmeni: krievu valoda un matemātika 5.klašu apmērā. Mācības notika pēc PSRS Iekšlietu ministrijas galvenās Ugunsdzēsības pārvaldes noteiktas programmas 6 stundas dienā sekojošos priekšmetos:

ugunsdzēsības profilakse	- 324 st.
ugunsdzēsības tehniskais apbruņojums (praktiski indiv.apmācība)	- 150 st.
ugunsdzēsības tehniskais apbruņojums (teorētiskā daļa)	- 100 st.
ugunsdzēsības ierindas mācība	- 156 st.
politmācības	- 152 st.
ugunsdzēsības taktika	- 140 st.
militārā apmācība	- 76 st.
ugunsdzēsības dienesta un apmācības organizācija	- 48 st.
fiziskā sagatavotība	- 40 st.

bija arī vispārizglītojošie priekšmeti.

(*Anna Žigure, „Latvijas Policijas Vēsture” otrā grāmata, izd. „Fakts” 1998. gads*)

Praktiskās iemaņas kursanti ieguva, strādājot ar tādām ugunsdzēsēju automobiļiem kā „Henšal”, autocisterna PMG-1 un mācību autosūknis PMZ -1. (*Vladislava Žerdiņa atmiņas par darbu ugunsdzēsības dienestā no 1945.gada līdz 1984.gadam*).

Ugunsdzēsības jaunāko komandieru izlaidums, Rīga, 1950.gads.

Par pasniedzējiem strādājuši - A.Keslers, E.Jākobsons, G.Pakalnetis, V.Voins, J.Saveljevs, u.c.

*Mācību centra (vēlāk- BUB CP Mācību punkta)
pasniedzējs majors Eduards Jākobsons, 20. gs. 70.tie gadi*

1953.gadā aprīlī 4.atsevišķā militarizētā ugunsdzēsēju komanda un līdz ar to arī Seržantu skola pārtapa par Latvijas PSR IeM ugunsdzēsības Mācību vienību. Skolas priekšnieks tolaik bija leitnants Leons Ozerskis, kurš diemžēl pēc gada 1954.gada 21.augustā traģiski gāja bojā, dzēšot ugunsgrēku miltu un maizes izstrādājumu kombinātā, netālu no daļas Sverdlova ielā (tagad Pulkveža Brieža iela). L.Ozerska vietu ieņēma Anūrovs. Sākot ar 1955.gadu, seržantu sastāva kursanti izgāja 10 dienu ilgu dienesta praksi militarizētās ugunsdzēsības komandās kā nodaļu komandieru stažieri. Tā kā Mācību vienība veica arī ugunsgrēku dzēšanas funkcijas, tad tās komandas, uz kurām devās stažieri, izdalīja attiecīgu ugunsdzēsēju skaitu Mācību vienības rīcībā. Ar katru gadu Mācību vienības personālsastāva sagatavotība pilnveidojās, uzlabojās apgāde ar tehniskajiem līdzekļiem. Mācību vienības priekšnieki bijuši S.Kovaļovs, L.Ozerskis, P.Anūrovs, R.Baranovskis, M.Ignatenko, G.Forands, J.Puzanovs, I.Neimanis, S.Fedotovs, A.Pencis, A.Straume, O.Ļackijs, S.Svarinskis, A.Kučins, A.Krots.

1960.-to gadu sākumā turpinājās mācību procesa pilnveidošana Mācību vienībā, organizēja specializētās apmācības GDAD-tu republikas un brīvprātīgo ugunsdzēsēju komandās - 120 stundu programma. Tie, kas beidza mācības teicami un labi, savās komandās uzņēmās instruktoru pienākumus.

1963.gada aprīlī pirms mācību procesa sākuma Mācību vienībā tika izveidoti trīs speciāli kabineti:

- ugunsdzēsības tehniskā apbruņojuma,
- ugunsdzēsības profilakses,
- ugunsdzēsības taktikas un civilās aizsardzības.

Lai organizētu tikko pieņemto militarizēto ugunsdzēsēju apmācību pēc sākuma apmācības programmas, Rīgas garnizonā 1954.-55.gadu mijā tika izveidoti divi mācību punkti, tas paātrināja tautsaimniecībā tik nepieciešamās profesijas apguvi. Apmācības periodā Mācību punktā esošie pēc garnizona vecākā operatīvā priekšnieka un viņa vietnieka pavēles arī varēja izbraukt uz ugunsgrēkiem.

Mācību vienībai ierādītās telpas Hanzas ielā kļuva par šauru, tāpēc tika ieplānota jauna ēka Ķengaraga ielā 3.

(Anna Žīgure, „Latvijas Policijas Vēsture” otrā grāmata, izd. „Fakts” 1998. gads)

Virsnieku ierindas skate Mācību centra, Hanzas ielā 5, pagalmā, 1965/66.gads.

Leons Ozerskis (1928-1954) ,beidzis PSRS Rīgas Virsnieku skolu – ugunsdzēsības tehnisko nodaļu- pirmais izlaidums 1950.gads.

L.Ozerskis bija pirmais daļas priekšnieks - Padomju Latvijā sagatavotais speciālists, kurš ar izcilību beidzis PSRS Rīgas Virsnieku skolas – ugunsdzēsības tehnisko nodaļu, 1950.gadā.

Pēc skolas beigšanas L.Ozerskis nozīmēts par priekšnieka vietnieku 1.Patstāvīgajā militarizētajā ugunsdzēsības komandā (PMUK), bet 1953.gadā 4.PMUK

tiek pārdēvēta par militarizētās ugunsdzēsības Mācību vienību, un par vienības priekšnieku nozīmē L.Ozerski.

Saskaņā ar LPSR IeM 1953.gada 16.jūlija pavēli 4.atsevišķā militarizētā ugunsdzēsēju komanda un līdz ar to arī Seržantu skola pārtapa par Latvijas PSR IeM ugunsdzēsības Mācību vienību. Skolas priekšnieks tolaik bija leitnants Leons Ozerskis, kurš diemžēl pēc gada 1954.gada 21.augustā traģiski gāja bojā, dzēšot ugunsgrēku miltu un maizes izstrādājumu kombinātā, netālu no daļas Sverdlova ielā (tagad Pulkveža Brieža iela). Laikabiedrs V.Žerdiņš atmiņās raksta: ”Divus gadus sēdējām vienā solā. Viņš, tāpat kā es, bija Torņakalna zēns, dzīvoja Bauskas ielā, satikāmies ballītēs. Pirms skolas viņš apprecējās, ģimenē auga dēls.”

1954.gada 21.augustā Leonam palika 26 gadi. Tieši dzimšanas dienā tika izsludināta trauksme, un viņš izbrauca uz ugunsgrēku, no kura neatgriezās. Toreiz Sverdlova ielā dega maizes kombināta dzirnavu korpuss. Stiprais piedūmojums ēkā neļāva veikt izlūkošanu. Ozerskis uzvilka KIP aparātu un ar posmu devās izlūkošanā. Pēc kāda laika viņš zaudēja samaņu un pakrita, taču pārējie posma biedri to nepamanīja. Kad sāka meklēt, bija par vēlu. Leona apdegušo ķermeni atrada zem miltu kaudzes.

Pēc tik daudziem gadiem dienesta veterāns apakšpulkvedis Visvaldis Voins, atceroties Leonu Ozerski, saka: „Ozerskis ugunsgrēka dzēšanā izdarīja visu pareizi, bet tomēr notika ļaunākais. Mēs zaudējām dzīvespriecīgu un sirsnīgu kolēģi. ”

L.Ozerska vietu ieņēma P.Anūrovs. Sākot ar 1955.gadu, seržantu sastāva kursanti izgāja 10 dienu ilgu dienesta praksi militarizētās ugunsdzēsības komandās kā nodaļu komandieru stažieri. Tā kā Mācību vienība veica arī ugunsgrēku dzēšanas funkcijas, tad tās komandas, uz kurām devās stažieri, izdalīja attiecīgu ugunsdzēsēju skaitu Mācību vienības rīcībā. Ar katru gadu Mācību vienības personālsastāva sagatavotība pilnveidojās, uzlabojās apgāde ar ugunsgrēku dzēšanas inventāru.

No 1967.gada Mācību vienībā darbojās arī LPSR BUB CP Mācību punkts. Šeit ugunsdrošību apguva dažādu ministriju un resoru speciālisti. Mācību centra pirmais priekšnieks bijis Mācību vienības pasniedzējs, majors Eduards Jēkabsons. Mācību vienība šajā ēkā atradies līdz ēkas pārbūvei, tātad līdz 1974.gadam.

70-tie gadi Rīgas ugunsdzēsības vēsturē iegājuši arī ar lielajām ugunsdzēsības lietišķā sporta aktivitātēm, ugunsdzēsības tehnikas izstādes atklāšanu un jaunu Centrālo ugunsdzēsības sakaru punktu (CUSP) Hanzas ielā 5.

1978.gada 4.septembrī Hanzas ielas depo ēkā atklāja LPSR Ugunsdzēsības tehnisko izstādi. Līdz ar izstādes atklāšanu uz Hanzas ielas depo pārcēlās Centrālais sakaru punkts un Ugunsgrēku dzēšanas štābs. *Pirmo reizi Latvijā ugunsgrēku dzēšanas štābu izveidoja 1974.gadā. Līdz tam ugunsgrēka dzēšanas štābu organizēja no ugunsgrēkā atbraukušajiem virsniekiem, uz vietas. Štāba sastāvā ietilpa priekšnieks, četri priekšnieka vietnieki (ugunsgrēka dzēšanas vadītāji), trīs priekšnieka palīgi un trīs aizmugures priekšnieki. (Vladislava Žerdiņa atmiņas par darbu ugunsdzēsības dienestā).*

1980.gadā Mācību vienība atzīmēja savu 40.gadskārtu. Vienībai pamati likti 1940.gadā, kad uz Rīgas 4. Ugunsdzēsēju daļas bāzes Hanzas ielā noorganizēja pirmos sagatavošanas kursus, kurus nosauca par jaunākā vadošā sastāva darbinieku sagatavošanas skolu.

(Sannija Matule, Dace Rudzīte, Imants Žaimis „Ugunsdzēsība Rīgā 800 gados, izd. „Likuma Vārdā” 2001.gads)

12.daļas, Hanzas ielā 5, dežūrmaiņa, no kreisās puses pirmais Aivars Straume, 70-tie gadi.

12.daļas, Hanzas ielā 5, darbs ar autokāpnēm AK-17 uz GAZ-51 bāzes, no kreisās puses pirmais Aivars Straume, 70-tie gadi.

12.daļas, Hanzas ielā 5, nodarbības glābšanas cilpas siešanā un uzgērbšanā cietušajam, no kreisās puses pirmais Aivars Straume, 1986. gads.

12.daļas, Hanzas ielā 5, nodarbību sākums, maiņa ziņo Aivaram Straume, 1986. gads.

12.daļas, Hanzas ielā 5, 2.maiņa, no kreisās puses pirmais Aivars Straume, 1986. gada ziema.

12. daļas AK-17 uz GAZ-51 bāzes, ražotas 1963. gadā, atradās 12. daļas apbruņojumā līdz pat 90-to gadu beigām.

9. daļas AK-50 uz IVECO bāzes, Hanzas ielā 5, ražotas 1986. gadā, saņemtas 1987./88. gadā, atrodas pat šodien 9. daļas izbraucošās tehnikas sarakstā.

12. daļas, Hanzas iela 5, 3. dežūrmaiņa, vidū vīrietis (atnāca izteikt pateicību), kuru maiņa izbraukumā no avarējušās automašīnas atbrīvoja ar hidraulisko instrumentu palīdzību, 1998. gads.

12. daļas, Hanzas iela 5, mācību klase, 2. dežūrmaiņa, nodarbības ar glābšanas dēli Spencer, 1998. gads.

Ātrās reaģēšanas brigādes Speciālās tehnikas daļas, Hanzas iela 5, speciālais automobilis uz FORD Transit bāzes ar augstspiediena dzēšanas iekārtu Minimax, 90-to gadu beigās, 2000. gada sākums.

Ātrās reaģēšanas brigādes Speciālās tehnikas daļas, Hanzas iela 5, augstspiediena dzēšanas iekārta Minimax, 90-to gadu beigās- 2000. gada sākums.

Ugunsdzēsēju depo, Rīgas reģiona pārvaldes 9. daļa, Hanzas ielā 5 (skats no fasādes puses).

Ugunsdzēsēju depo, Rīgas reģiona pārvaldes 9. daļa, Hanzas ielā 5 (skats no putnu lidojuma).

*Ātrās reaģēšanas brigādes Speciālās tehnikas daļas (ar bijušo daļas nosaukumu), 9.daļa,
Hanzas iela 5, AK-17 „Bičok” uz ZIL bāzes, nomainot vecās AK-1, 2008. gads.*

9. daļas, Hanzas iela 5, AK-17 3. dežūrmaiņa, 2008. gads.

Ugunsdzēsēju depo, Rīgas reģiona pārvaldes 9. daļa, Hanzas ielā 5, jaunākā tehnika, 2012. gads.

Ugunsdzēsēju depo, Rīgas reģiona pārvaldes 9. daļa, Hanzas ielā 5, 2012. gads, autocisterna AC uz IVECO Eurocargo bāzes, 2002. gada izlaidums, glābšanas automobilis GA uz MAN bāzes ar vinču un manipulatoru aizmugurē (3,5 t celbspēja) un autokāpnes AK-37 uz IVECO Stralis bāzes, 2008. gada izlaidums.

Ugunsdzēsēju depo, Rīgas reģiona pārvaldes 9. daļa, Hanzas ielā 5 (garāžā), tehniskais automobilis TA uz Renault Master 2006. gada izlaiduma bāzes ar augstspiediena dzēšanas sistēmu COBRA, 2012. gads.

Ugunsdzēsēju depo, Rīgas reģiona pārvaldes 9. daļa, Hanzas ielā 5 (garāžā), tehniskais automobilis TA, augstspiediena dzēšanas sistēma COBRA, 2012. gads.

Ugunsdzēsēju depo Rīgas reģiona pārvaldes 9. daļa, Hanzas ielā 5, autokāpnes AK37, pēdējā jaunākā saņemtā tehnika, 2012 gads.

II. IEVĒROJAMĀKIE NOTIKUMI

Aleksandrs Vasiļevskis (07.09.1874. -26.11.1923.).

Kopš 1898. gada bija Rīgas pilsētas 1.ugunsdzēsības nodaļas brandmeistars. 1911.gadā tika pārcelts darbā uz 5.nodaļu, bet vēlāk – uz 4.nodaļu. 1923.gada 26.novembra vēlā vakarā, dzēšot ugunsgrēku Ganību dambja tuvumā, A.Vasiļevskis nokrita no ēkas apledojušā jumta un gāja bojā. Apglabāts Torņkalna kapos.

Leons Ozerskis (21.08.1928. – 21.08.1954.).

1950.gada beidzis Rīgas ugunsdzēsības dienesta virsnieku skolu. Tieši savā dzimšanas dienā mācību vienības priekšnieka vietnieks L.Ozerskis izbrauca uz ugunsgrēku miltu un maizes izstrādājumu ražošanas kombinātā (toreiz, maizes fabrika „Druva”, Pulkveža brieža ielā). Eksplozējot miltu putekļiem, L.Ozerskis gāja bojā. Apglabāts Raiņa kapos.

2008.gadā **Ainārs Liziņš** - 9.daļas 2.maiņas nodaļas komandieris saņēma LR IeM apbalvojumu bronzas „Goda zīme”.

2010.gadā **Jānis Grīnbergs** - 9.daļas 3.maiņas inspektors dežurants (vada komandieris) saņēma LR IeM apbalvojumu bronzas „Goda zīme”.

III. DARBINIEKU APBALVOJUMI - STRUKTŪRVIENĪBAS GODS UN SLAVA

Latvijas Ugunsdzēsības muzeja Piemiņas un slavas zāle glabā dienesta pienākumus pildot, bojā gājušo ugunsdzēsēju vārdus, apbalvoto sarakstus.

Latvijas Republikas laikā (1918-1940) profesionālie un brīvprātīgie ugunsdzēsēji saņēma valdības un Latvijas Ugunsdzēsēju savienības veidotos apbalvojumus: „Par cītību” - 3 šķiras, „Par izcilus nopelniem ugunsdzēsībā” - 4 šķiras. Šajos sarakstos var atrast arī tā laika IV nodaļas darbinieku vārdus. Valsts apbalvojumus saņēmuši:

1933.gadā **Eduards Lapovics** (Rīgas pils. 4.nodaļas brandmeistars) apbalvots ar V šķiras Triju zvaigžņu ordeni.

1935.gadā **Fēlikss Nevjadomskis** (Rīgas pils. 4.nodaļas vec. ugunsdzēsējs) apbalvots ar Triju zvaigžņu ordeņa goda zīmi, II pakāpi.

PSRS laikā ar Latvijas PSR Augstākās Padomes prezidija dekrētiem ar medaļu „Par drošsirdību ugunsgrēkā” apbalvoti daudzi darbinieki, kuriem dienesta gaita saistās ar Hanzas ielas depo: Ugunsgrēka dzēšanas štāba darbinieki **Visvaldis Voins**, **Jānis Gustons** un **Meijers Lēvenbergs** apbalvoti trīs reizes. **Vladislavs Žerdiņš** apbalvojumu saņēmis divas reizes. Apbalvoti: **Viktors Valters**, **Gunārs Borizo**, **Haims Kaplāns**, **Gundaris Forands**, **Aivars Forands**, **Boļeslavs Kasickis**, **Vladimirs Homčenko** u.c.

Latvijas Ugunsdzēsības muzeja Piemiņas un slavas zālē apbalvojumu sarakstos lasāms, ka otrās Latvijas Republikas laikā ar Triju Zvaigžņu ordeņa I pakāpes (zeltītu) goda zīmi apbalvots **Spodris Kurmiņš**.

Apbalvoti ar I šķiras Viestura ordeni un iecelti par Lielkrusta komandieriem **Aivars Straume** un **Ainars Pencis**, ar IV šķiras Viestura ordeni apbalvoti un iecelti par virsniekiem **Kristaps Eklons** un **Nikolajs Golovčuks**, ar V šķiras Viestura ordeni apbalvots un iecelts par ordeņa kavalieri **Jānis Ivanovskis**. Augstais apbalvojums saņemts, dienestā ieņemot jau citu amatu.

Sarakstos LR IeM apbalvojumus „Goda zīme” (3 pakāpes) un VUGD apbalvojums „Par nopelniem” (2 šķiras) var atrast gan daļā, gan Centrālajā sakaru punktā, gan Ugunsdzēsības muzejā strādājošo vārdus.

*Sagatavoja: VUGD Rīgas reģiona 9.daļas komandieris Guntars Šaripo
Latvijas Ugunsdzēsības muzeja direktora vietniece I.Bergmane
2012.gada novembris*